

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UKA2022/Imm. 14
Oktobarip 25-at 2022
Mariia Simonsen

Nunanut Allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2022.

(Nunanut Allanut, Inuussutissarsiornermut Niuernermullu Naalackersuisoq)

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuisuinikkut ingerlatsineq pillugu naalackersuisut nassuiaataannut Inuit Ataqtigiinnit ima oqaaseqarniarpuq.

Ullut makku atukkavut Europami sorsuttoqarnerata najummassimanartunngortippai. Eqqissilluta inuunerput sajuppillatsinneqarpoq, siunissarlu nalorninarsilluni. Qanormi pisoqassava? Uagut Kalaallit Nunaanni ungasissorsuarmiikkaluarluta qanoq angitigisumik kalluarneqassaagut? Nioqqutissat akitsoreerput, nioqqutissiavut eqqorneqarput inuuniarnerpullu artornarneruleriaataarsinnaavoq. Ukioq februaarip 24-anni Ruslandip Ukrainemik saassussinera tamatta pinngitsoqarata annilaarutigaarput, nunallu allat eqqissinermik sakkulersornanilu oqaloqtigiinnikkut aqqiagiinngissutinik qaangiiniartarnissamik pingaartitsisut peqatigalugit Ruslandip nunamik saniliminik taama peqqarniitsigisumik naakkittaatsigisumillu saassussinernanut nunarput qisuariarpoq. Erngerluinnartumik Ruslandimut killilersuutit nunani killerni atortinneqalerput, nunatsinnilu aamma taamaaliorpuq. Taamani aallartitarput Inatsisartuni partiit tamattaalluta ippassaq akueraarput, tassalu

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Ruslandimut Belarusimullu killilersuutaasut inatsisinngortikkatsigit. Taamaalilluta nunarsuarmioqataasut akisussaaffimmik tiguseqataavugut, naallu aalisakkanik nioqqutissiornerput eqqorneqaraluartoq tamakku allaat pilliutigalugit Ruslandip iliusaanut naakkittaatumut nunarput nikussaarpoq. Naluarput Ukrainermiut suli qanoq sivisutigisumik taama naalliutsitaassanersut, killissaali tikillugu inuiaat kiffaangissuseqarlutik eqqissillutillu inuusinnaatitaanerat illersorsorlugu suleqataassaagut.

Nunanut allanut oqaasissaqartitaaneq

Nunatsinni nalunngilarput nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasutigut killeqaqisumik periarsinnaatitaalluta. Oqartussaaffik tamanna suli tigunngilarput, pissutsillu taamaatsillugit Folketingip akuerisinnaasaasa iluanni taamaallaat periarfissaqarpugut. Tamannali uniffiginngilarput, namminersornerulernitsinniillu maannamut Inatsisartut pisinnaanerit alliaruinnarsimavoq. Tamanna uagut nammineq sulinitigut angusaraarput, sulilu anguniagassaqarpugut. Inuit Ataqatigiit Inatsisartuni, naalakkersuisuni Folketingimilu pingaartillugu sulissutigisimavarput angusaqarfialugu nunanut allanut tunngasutigut oqaasissaqartitaanitta akisussaaffeqarnittalu suli annerulernissaat. "Sunaluunniit uagutsinut Issittumullu tunngasoq uagut peqataatinnata sularineqassanngilaq" – taama oqaasinnaaqarluta nunanut allanut tunngasuni suleqatitsinnut apuussiuarpuq. Taamali oqaasinnaaqarneq immiini naammanngilaq – timitaqartariaqarpoq. Sumiluunniit nunarput Issittorlu pineqartillugit erseqqissaatigiuarparput Issittoq inoqarmat, inoqarmat naggueqatigiinnik inunnik 160.000-it missaanniittunik, inuiannik immikkuullarissunik, sorsunnermik ilitsoqqussaqaanngitsunik, eqqissillutik pissarissaarlutillu nunarsuarmioqataarusuttunik. Erseqqissartuassavarput inuiaagatta namminerisatsinnik oqaaseqarlutalu kultureqartut, pinngortitap pissarititaanik inuussuteqarlutalu napaniuteqartuugatta, nunavullu

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

eqqissinartuummata
kissaatigigatsigu.

sakkulersorfiunngitsut,

taamattuarnissaallu

Sillimaniarneq

Taamali kissaateqarneq ulluni makkunani ukiunilu aggersuni navianartorsiortinneqalerialaannaavoq, tamatumunngalu Ruslandip pissaaneqarniunnermi sukakkaluttuinnarnera pissutaavoq. Ruslandip Issittumi sakkutooqarfini, taamaatereernikuusaraluani nutarterlugit upalungaarsarpoq, Nunat pisaanilissuit taakku akunnerpiaanni nunaqaratta soorunami sillimanissarput illersorneqarnissarpullu pisariaqarput, nunallu allat isumalluutigaavut, pingaartumik USA. USA-p Issittumut periusissiani ukiunut tulliuuttunut qulinut atuuttussaq qanittunnguakkut nutarterpaa, tasanilu maluginiagassaavoq manna: Ruslandimut aaqqiagiinngissutit kingunerisaannik Issittumi sakkulersortoqaleriataarsinnaanera pinngitsoortinniarneqassasoq, tamannalu anguniarneqassasoq upalungaarsimanermit atortunik piorsaanikkut amerlisaanikkullu. Ilisimatuut ilaat isumaqarput Amerikkarmiut Issittumi upalungaarsimaniarnerat illersuisinnaassusiallu killeqartut, ilitillu Issittumut qaninnerusut annertunerusumik akisussaaffilersorniaraat. Taamaattumik upalungaarsimanerup alapersaarsuinerullu tungaasigut Danmarki anginerusumik piumaffigineqalerpoq.

Inuit Ataqatigiinni isumaqarpugut nunatta eqqaani upalungaarsimanermit alapernaarsuinernullu nunatta innuttai annertunerusumik akuussasut, taamaattumillu nunatsinni upalungaarsimanermit ilinniarfeqalernissaa ilassilluarparput. Ilinniarfeqalernissaanik angusaq takussutissaavoq nunatta illersorneqarnissaanut tunngatillugu akuutinneqarnissamik piumasaqartarnitta kingunerisa ilaattut. Nunarput pineqartillugu akuutinneqartuarnissaq pisariaqarpoq – uagummiuna nunarput uagullu nunatta inui pineqartut.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Nunarput Issittorlu sakkulorsorfiussanngillat, tassa politikki Inuit Ataqatigiit ilisarnaataat, taamani, massakkut siunissamilu.

Ruslandip eqqissiunnaarsitsinera qimangikkallassavara, naak sivisugineqarsinnaagaluartoq. Kisianni pisariaqarpoq, pissutigalugu kingunerisinnaasai imaannaanngimmata. Aappaagumut aningaasaligassat ilaattut naalakkersuisut kissaatigaat illersoqatigiiffiup NATO-p Bruxellesimi qullersaqarfiani nunatta sinniisoqalernissaa. Sinniisoqarnikkut nunatta sillimaniarnikkut inissisimanera pillugu paasissutissat ajornannginerusumik pissarsiarineqarsinnaalissaput, nunattalu isumaa illersoqatigiinnut toqqaannartumik apuunneqarsinnaalerluni. Tamanna Inuit Ataqatigiinnit iluarisimaarparput. NATO-li mianersorfissaqarpoq. Ilisimasallit arlallit, aamma nunatsinni illersornissamut sillimaniarnermullu tunngasutigut ilisimatusarfiup oqaatigisarpaat NATO-p toqqaannartumik akuliunnissaa, soorlu sakkutuunik nunatta eqqaanukartitsilluni, mianersornartoqartoq, tamanna nunanit iligiinnut inussiarnerpallaanngitsunit paasinerlunneqarsinnaammat, taamalu sakkulorsornermut sakkortusaataasinnaalluni. Nunatta eqqaatalu illersorneqarnissaa NATO-p ilaasortaminut USA-mut tunniunnikuuaa, taamaaginnarnissaalu kissaatiginarpoq.

Attaveqaatinik silaannakkoortunik isumannaallisaaneq (cybersikkerhed)

Sillimaniarneq imaani nunamilu taamaallaat pisariaqartinneqanngilaq. Aammali attaveqaatitigut silaannakkoortutigut sillimaniarneq pisariaqaleraluttuinnarpoq. Ukiuni kingullerni qarasaasiatigut akornusiinerit arlallit misigaagut, pisortat sullissiviinut aammali suliffeqarfinnut namminersortunut. Taama pisoqartarnera inuiaqatigiit toqqissisimasumik ingerlatinneqarnissaannik innuttaasullu kiffartuunneqarnerannik navianartorsiortitsivoq. Tamakkunuunatigut siliimaniarnerup pitsanngorsarneqarnissaanut suliniutit Inuit Ataqatigiinnit

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

arlaleriarluta ujartortarpagut, nuannaarutigarpullu digitalimik sullissinermut aqutsisoqarfik Danmarkimilu attaveqaatit silaannakkoortut pillugit sillimaniarnermut sullissivik suleqatigiinniarlutik atsiogatigiimmata. Atsiogatigiinnikkut qularnaarneqarpoq nunatsinni qarasaasiatigut sullissinerup isumannaallisarneqarnerani pikkorissunit siunnersorneqarsinnaalerneq kiisalu nunatsinni tamakku tungaasigut piginnaanernik qaffassaaneq.

Kalaallit Nunaata periusissiaa

USA-p Issittumut periusissiaa siusinnerusukkut eqqaavara. Uagut nunatsinni aamma periusissiorpugut. Ukiut marlussuit suliarineqarpoq, naammassinissaalu erininarsivoq, tassami avatitsinni nunat suleqatigisatta naalaarpatigut apeqqutini tamakkunani pingaaruteqartuni qanoq isumaqarnersugut, suniarnersugut kikkut iliginiarnerivut suullu pingaartinnerivut tusassallugu. Paasisavut naapertorlugit ukiup matuma naannginnerani naammassineqartussaavoq, partiillu tamarmik akuussammata nunatta nunanut allanut, sillimaniarnermut ilersornissamullu periusissiaa tamattaalluta katersuuffigissagipput neriutigaarput.

Issittumi siunnersuisoqatigiit

Ruslandip Ukrainemik saassussinera uterfigeqqilaassavara, allatigummi aamma kingunipiloqarpoq, tassalu Issittumi Siunnersuisoqatigiinni sulinermik unitsitsigami. Issittumi Siunnersuisoqatigiiffimmi suleqataanerput pingaarutilerujussuuvoq, angusattalu ilagaat siunnersuisoqatigiinni isumaqatigiinniarnert naalagaaffik sinnerlugu ingerlassinnaaleratsigit isumaqatigiissutinillu atsiortuusinnaalerluta. Issittumi Siunnersuisoqatigiit sulinerat Ruslandi peqataanngikkaluartoq qanoq ililluni ingerlaqqissinnaanersoq qanittukkut oqaluuserineqassasoq paasivarput, neriutigaarpullu Issittoq inuilu pillugit suleqatigiinneq aallarteqqissasoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Nunanik eqqaamiorisatsinnik suleqateqarneq eqqartortillugu nunanik kangimut qaninnerusatsinnik suleqateqarnerup nukittorsarneqarnissaa pingaaruteqarpoq, pingaartumillu inatsisartutut akuunerunissarput pisariaqarluni. Arctic Circle Assembly Islandimit aallartinneqartoq nunanit tamalaanit peqataaffigineqartartoq Issittumi pissutsit pillugit isumasioqatigiiffiusarpoq naalagaaffinnit, soqutigisaqatigiinnit, ilisimatusartunit, nunap inoqqaavinit, ingerlatseqatigiiffinnillu peqataaffigineqartarluni. Taama aaqquissuussisarnerit nunatsinnit peqataaffigilluartariaqarpagut tamakkunani nunatut pingaartitavut apuussinnaagatsigit.

Silap pissusiata allanngoriartornera

Issittoq pillugu suleqatigiinneq eqqartortillugu silap pissusiata allanngoriartupiloornera tamatumalu nunatsinnut inuinullu - tassami Issittumut inuusunut tamanut – sunniutai eqqaaneqanngitsoorsinnaanngillat. Sermeq sikulu aatsaat taama sukkatigisumik aakkiartorput, nunarsuullu sinnerani kiatsikkiartornerata pingasoriaataanik Issittoq kiatsikkiartupiloorpoq. Ippassaaninguaq tusarparput septembarimi aatsaat taama kiatsigisimasoq. Silap allanngupiloornera ilisimatusarnikkut qanimut malinnaaffigineqarpoq, tamatumanilu nunanik allanik suleqateqarluni misissuinerit nunatsinnut pingaaruteqarlunnarput. Uagut nammineq ilisimatuuvut, uagut ilisimasavut misigisavullu tunngavigalugit ilisimatusarneq ingerlanneqartariaqarpoq, paasisallu nunat tamalaat suleqatigiiffiitut apuunneqartariaqarput iliuusissanik nassaarsiornermi pisariaqarlunnarmata, assersuutigalugu Issittumi Siunnersuisoqatigiinni Naalagaaffillu Peqatigiit suliniaqatigiiffiini assigiinngitsuni.

Nunanik allanik niueqateqarneq

Nunanik allanik niueqateqarneq nunatta aningaasarsiornikkut nappatigisussaavaa. Nioqqutissiornitsigut nunarput napatissavarput. Massakkut

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

annerusumik aalisakkat qaleruallillu niuerutigaaqut. Niurfivut nunat suli ikittunnguupput, taakkununggalu ilaavoq Kina. Aalisakkanik nioqqutissiavut nunanut suli amerlanerusunut nioqqutigisariaqarivut Inuit Ataqatigiinni isumaqarpugut, nuannaarutigarpullu Tuluit Nunaannik niueqatigiinnissamik isumaqatigiinniartoqarmat Islandimillu isumaqatigiissuteqartoqarmat. Nunanik allanik niueqateqarneq sinniisoqarfeqarnikkut siuarsarneqarsinnaavoq, Inuit Ataqatigiinnilu iluarisimaarparput nunani amerliartuinnartuni aallartitaqarfeqaleratta, kingulleq Kinamiilluni. Tassani aallartitaqarnikkut nunat Kangianiittut allat, Japan Korea Kujallerlu qanillatorneqarput, niurfissatut piukkunnartut. Aalisagaannaanngitsunik aammali takornariartitsinikkut periarfissarpasuuupput, soorlu aamma aningaasaliisussarsiornermi suleqatissaqqissuusut.

Aallartitaqarneq - suleqateqarneq

Nunarput maanna nunani sisamani aallartitaqarfeqarpoq nunanut allanut suli amerlanerusunut attaveqaataasunik. Nunanut allanut attaveqarluarneq Inuit Ataqatigiinni pingaartitaraarput, nunarpummi nunarsuarmioqataasutut allanut tunniussassaqarpoq, nioqqutissiaannaanngitsutigut aammali kulturikkut, ilisimasatigut isummertarnikkullu, nunallu allat suleqatiginerisigut nunarput siuarsassavarput. Inuit Ataqatigiinni qangaanilli pingaartitaraarput nunanut allanut alakkaamanissaq, inuiattut kinaassuserput ilisimaaralugu nukigalugulu inuiassuarnut takkorliuttassasugut taakku naligalugit oqaloqatigisinnaallugillu. Ukiuni kingullerni amerlasuuni tamanna ineriartortissimavarput, ilaqarpugullu nunanut allanut attaveqarnitsinni sulisunik pikkorissunik, amerlanngikkaluarlutik suliarujussuarmik kivitsisunik. Nunanut allanut attaveqarnitsinni, naalakkersuisoqarfeqarnitsinnilu, ukiuni aggersuni suliassat ikilinaaviangillat, taakkunuunatigullu sulisoqarluarnissarput qulakkeeqqunarpog. Suliassat

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

amerliartortillugit naalakkersuisoqarfimmi suliassanik pingaarnersiuinissaq
aamma pisariaqarsorinarpoq, tamaviisami nukissaqarfiginngilagut,
allaffissornerullu alliertunnginnissaanik oqaluttoqartartillugu tamanna suli
pisariaqaleraluttuinnassasoq isumaqarpugut.

Taama oqaaseqarluta oqallilluarnissassinnik kissaappassi.